

**PODLASKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
DELEGATURA w ŁOMŻY
18-400 Łomża, ul. Nowa 2
tel./fax 86/216-34-08**

Ł.5183.1.2022.AZ

**Sz. P. Marek Kietliński
Dyrektor Archiwum Państwowego
w Białymstoku**

Odpowiadając na Pana wniosek z dnia 14.01.2022 r. (data wpływu: 18.01.2022 r.) w sprawie wydania zaleceń konserwatorskich, w związku z planowanym remontem budynku d. łaźni więziennej, ob. siedzibie Archiwum Państwowego w Białymstoku Oddział w Łomży, po zapoznaniu się z załączonymi do wniosku dokumentami: „Inwentaryzacja architektoniczno-budowlana. Budynek usługowy – archiwum państwowe. Adres: Łomża, ul. Legionów 36B, obręb Łomża, dz. nr 22859. Inwestor: Archiwum Państwowe w Białymstoku, 15-257 Białystok, ul. A. Mickiewicza 101”, projektant mgr inż. arch. Sławomir Maksimowicz i mgr inż. arch. Mirosław Snarski, DF-Studio Projektowe` S.C. (Białystok, 25.05.2021 r.) i „Ekspertyza techniczna w specjalności konstrukcyjno-budowlanej z oceną mykologiczną. Nazwa i adres zamawiającego: Skarb Państwa-Archiwum Państwowe w Białymstoku, 15-257 Białystok, ul. A. Mickiewicza 101 Nazwa obiektu: budynek użyteczności publicznej: Oddział Archiwum Państwowego w Łomży. Adres: 18-400 Łomża, Al. Legionów 36B”projektant inż. Ryszard Bułat, DF-Studio Projektowe` S.C. (Białystok, 25.05.2021 r.) oraz po ich przeanalizowaniu w zakresie ochrony zabytków, działając na podstawie art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz.U. z 2021 poz. 710 ze zm.), przedstawiam następujące zalecenia konserwatorskie:

1. Zaleca się zachowanie wartości zabytkowych budynku d. łaźni więziennej (materialnych i niematerialnych), których nośnikiem jest struktura materialna zabytku, czyli substancja zabytkowa (w tym historyczne materiały i technologie) oraz wygląd zabytku (historyczne opracowanie bryły i elewacji, historyczne rozplanowanie wnętrza, historyczne elementy wystroju i wyposażenia).

2. Zaleca się zachowanie historycznej formy (geometrii dachu, wysokości okapu i kalenicy, spadków połaci) dachu. Zakazuje się wysuwanie połaci dachu oraz rynien poza linię okapu, wyznaczoną koroną gzymsu.

3. Zaleca się zachowanie oryginalnych połączeń i znaków ciesielskich zastosowanych w konstrukcji więźby dachowej. W przypadku konieczności wykonania flekowania lub odtworzenia więźby należy odtworzyć oryginalne łączenia. Dopuszcza się wymianę elementów zniszczonych – zawilgoconych, porażonych przez drewnojady – które zatraciły właściwości konstrukcyjne.

4. Zaleca się wykonanie biobójczej i przeciwpożarowej impregnacji elementów więźby dachowej.

5. Zaleca się usunięcie wszelkich nieprzepuszczalnych warstw malarskich i wypraw tynkowych. Tynki należy usuwać ostrożnie, tak by nie zniszczyć kamiennego lica cokołu i ceglanego lica elewacji. W przypadku podjęcia decyzji o zachowaniu tynków na elewacji, zaleca się zastosowanie tynków gładkich paroprzepuszczalnych.

6. Zaleca się usunięcie tynku z cokołu wykonanego z ciosów kamiennych (granitowych).

7. Zaleca się zbadanie stanu ceglanego lica elewacji w celu ustalenia czy możliwe jest odsłonięcie oryginalnych ceglanych elewacji (całkowite lub częściowe), czy stan cegieł na to pozwala.

8. Zaleca się obniżenie poziomu gruntu przy cokole budynku, usunięcie opaski z betonowej kostki brukowej, usunięcie krzewów przy opasce betonowej z kostki brukowej i wykonanie nowej przepuszczalnej opaski drenażowej z odpowiednimi spadkami (szczególnie w elewacji wschodniej).

9. Zaleca się wymianę rynien z właściwymi odpływami.

10. Zaleca się stosowanie pokrycia dachu z dachówki ceramicznej. Dopuszcza się również zastosowanie blachy gładkiej łączonej na rąbek, ewentualnie tytanowo-cynkowej.

UZASADNIENIE

Pan Marek Kietliński, dyrektor Archiwum Państwowego w Białymstoku, wnioskiem z dnia 14.01.2022 r. (data wpływu: 18.01.2022 r.) wystąpił do kierownika Delegatury w Łomży Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku, działającego z upoważnienia Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku, o wydanie zaleceń konserwatorskich, w związku z planowanym remontem pokrycia dachowego, orynnowania i elewacji budynku Archiwum Państwowego w Łomży (dawnej łaźni więziennej). Do przedmiotowego wystąpienia załączone zostały następujące dokumenty: „Inwentaryzacja architektoniczno-budowlana. Budynek usługowy – archiwum państwowe. Adres: Łomża, ul. Legionów 36B, obręb Łomża, dz. nr 22859. Inwestor: Archiwum Państwowe w Białymstoku, 15-257 Białystok, ul. A. Mickiewicza 101”, projektant mgr inż. arch. Sławomir Maksimowicz i mgr inż. arch. Mirosław Snarski, DF-Studio Projektowe`S.C. (Białystok, 25.05.2021 r.) i „Ekspertyza techniczna w specjalności konstrukcyjno-budowlanej z oceną mykologiczną. Nazwa i adres zamawiającego: Skarb Państwa-Archiwum Państwowe w Białymstoku, 15-257 Białystok, ul. A. Mickiewicza 101 Nazwa obiektu: budynek użyteczności publicznej: Oddział Archiwum Państwowego w Łomży. Adres: 18-400 Łomża, Al. Legionów 36B”projektant inż. Ryszard Bułat, DF-Studio Projektowe` S.C. (Białystok, 25.05.2021 r.).

W załączonej do wniosku o wydanie zaleceń konserwatorskich dokumentacji stwierdzono, że zarówno pokrycie dachu jak i elementy więźby dachowej są w niezadowalającym stanie technicznym. Pokrycie nieszczelne (rozszczelnienie połączeń pokrycia z blach, na rąbkach), drewniane elementy więźby zawilgocone, zniszczone biologicznie, miejscami zagrzybione, ze śladami działalności drewnojadów. Konstrukcja dachu jest stabilna z widocznymi nieznacznymi ugięciami dachu. Stan techniczny tynków strefy cokołów jest niezadowalający z licznymi zarysowaniami i spękaniem, widoczne ślady zamakania tynku na styku z opaską z polbruku z zastoinami wody po opadach atmosferycznych (szczególnie w elewacji wsch.). W związku z powyższym autor ekspertyzy wnioskuje: rozebranie orynnowania i pokrycia dachu, wymianę uszkodzonych elementów więźby oraz okienka do węzła CO, skucie uszkodzonych fragmentów tynków elewacji oraz ich odsolenie (szczególnie na cokołach) oraz wykonanie właściwych spadków i odprowadzenia wód deszczowych z korytka betonowego po stronie wsch. budynku.

Analizując przedmiotową sprawę uwzględniono następujące uwarunkowania prawne i merytoryczne:

Budynek d. łaźni więziennej, ob. siedziba Archiwum Państwowego w Białymstoku Oddział w Łomży, przy ul. Al. Legionów 36B w Łomży, działka nr 22859 podlega ochronie konserwatorskiej na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Łomży z dnia 11.10.1991 r., l.dz. KL-WKZ-5340-48/91 w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków, w granicach ochrony konserwatorskiej zaznaczonych na planie sytuacyjnym w skali 1:500 stanowiącym integralną część niniejszej decyzji. Z treści decyzji o wpisie do rejestru wynika, że przedmiotem wpisu jest budynek dawnej łaźni i izby chorych stanowiący pozostałość zespołu więzienia założonego przez władze rosyjskie. Usytuowany ok. 50 m od ulicy Legionów, naprzeciwko parku miejskiego. Zbudowany pod koniec XIX w., przebudowany po 1945 r. W czasie pierwszej wojny światowej użytkowany jako szpital. Murowany z cegły na fundamentach z kamienia polnego, tynkowany. Na planie prostokąta, dwutraktowy z aneksem od zachodu. Parterowy, nad częścią wsch. dach dwuspadowy nad zach. czterospadowy. Więźba dachowa drewniana, krokwiowo-słupowa. Drzwi wejściowe dwuskrydłowe, płycinowo-ramowe z trójdzielnym nadświetłem. Okna drewniane, ościeżnicowe, dwupoziomowe, zamknięte łukiem odcinkowym. Elewacje artykułowane lizenami. Obiekt jako pozostałość zespołu więzienia carskiego, posiada wartości historyczne (stan z 1991 r.).

Podstawę prawną powyższej decyzji stanowiły przepisy ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. Nr 10, poz. 48). Zgodnie z art. 142 ust. 1 obecnie obowiązującej ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dobra kultury uznane za zabytek na podstawie ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury, stają się zabytkami wpisanymi do rejestru w rozumieniu niniejszej ustawy. Wpis do rejestru zabytków stanowi prawną formę ochrony zabytków, której mowa w art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Budynek dawnej łaźni więziennej, ob. siedziba Archiwum Państwowego w Białymstoku Oddział w Łomży jest zabytkiem nieruchomym, który na podstawie art. 6 ust. 1 lit. c ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podlega ochronie i opiece, bez względu na stan zachowania.

Wpis budynku dawnej łaźni więziennej, ob. siedziby Archiwum Państwowego w Białymstoku Oddział w Łomży do rejestru zabytków jest tzw. wpisem indywidualnym, co – w świetle obowiązującej doktryny

konserwatorskiej – oznacza, że przedmiotem ochrony jest tzw. substancja zabytkowa i wygląd zabytku, czyli materialna struktura budynku, jego wygląd zewnętrzny, historyczne opracowanie bryły i elewacji, historyczne rozplanowanie wnętrza, historyczne elementy wystroju i wyposażenia. W przypadku konieczności zmian i działań modernizacyjnych obowiązuje zasada nie szkodenia zabytkowej substancji oraz zasada odwracalności zmian (nowe elementy należy wykonywać tak, by w minimalnym stopniu wpływały na oryginalne elementy zabytku i aby po ich usunięciu możliwy był powrót do stanu oryginalnego).

Z dokumentów znajdujących się posiadaniu tut. organu ochrony zabytków wynika, że budynek łąźni, wchodzący w skład zespołu budynków więziennych, miał pierwotnie ściany zewnętrzne ceglane, nietynkowane – prawdopodobnie został otynkowany po II wojnie światowej. Wtórnie zmieniono układ komunikacyjny – z wejścia w elewacji zachodniej, na wejście w elewacji północnej. Na zdjęciach archiwalnych pokryty dachówką ceramiczną, następnie eternitem, a w latach 90-tych blachą na rąbek. W latach 1989-1991 zmieniono pokrycie dachu, wyremontowano więźbę dachową i poddano ją konserwacji, „obetonowano budynek w celu umożliwienia spływu wody deszczowej”, w 1995 r. wzmocniono stropy, w 1999 r. ponownie remontowano pokrycie dachu, w 2000 r. pomalowano elewacje oraz pokrycie dachu. W 2008 r. ponownie malowano pokrycie dachu.

Z konserwatorskiego punktu widzenia remont elewacji powinien wiązać się z możliwością odsłonięcia oryginalnego lica ceglanego muru i zbadanie czy istnieje możliwość odsłonięcia kamiennego cokołu. W zależności od zespojenia tynków z licem należałoby rozważyć możliwość odsłonięcia jego części lub całości. Ponadto na zdjęciu archiwalnym budynek jest pokryty dachówką ceramiczną i ze względów ochrony konserwatorskiej należałoby powrócić do ww. pokrycie, ale wymagałoby to wykonania szerszych badań wytrzymałości konstrukcji i więźby dachowej. Zatem w przedmiotowej sprawie dopuszcza się jako pokrycie dachu blachę gładką na rąbek.

Z up. Podlaskiego Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków

Irena Iwaniuk
p.o. Kierownika Delegatury

Sprawę prowadzi: A. Zarzecka

Informacja o przetwarzaniu danych osobowych

Administratorem podanych danych osobowych jest Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków, reprezentujący Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku, z siedzibą przy ul. Dojlidy Fabryczne 23, 15-554 Białystok, tel.: 85 74 12 332, e-mail: sekretariat@wuoz.bialystok.pl.

We wszelkich sprawach związanych z przetwarzaniem danych osobowych możesz skontaktować się z naszym Inspektorem Ochrony Danych dostępny pod adresem e-mail: iod@wuoz.bialystok.pl.

Szczegółowe informacje dotyczące przetwarzania danych osobowych można odnaleźć na naszej stronie internetowej w zakładce RODO.